

Wymagania edukacyjne z geografii w klasie V

I. Krajobrazy Polski

- wyjaśnia znaczenie terminów: *mapa, skala mapy, legenda*
- wymienia elementy mapy
- rozpoznaje rodzaje znaków kartograficznych na mapie
- stosuje legendę mapy do odczytywania informacji
- odczytuje skalę mapy
- wymienia rodzaje skali
- rysuje podziałkę liniową
- przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową
- wyjaśnia związek między skalą mapy a wielkością przedstawianych obszarów
- uzasadnia, dlaczego każda mapa ma skalę
- oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej
- oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej
- oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: *wysokość bezwzględna, wysokość względna*
- odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie
- oblicza wysokość względną
- wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa
- odczytuje informacje z mapy poziomicowej
- rozpoznaje formy terenu przedstawione na mapach poziomicowych
- podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych
- rozpoznaje wielkie formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej
- przedstawia widoczne na mapie hipsometrycznej różnice między obszarami nizinnymi, wyżynnymi a obszarami góorskimi
- wymienia różne rodzaje map
- wyszukuje w atlasie mapy o różnej treści
- wyjaśnia różnice między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową
- omawia zastosowania map cyfrowych
- analizuje treść mapy turystycznej i planu miasta
- odczytuje informacje z planu miasta
- przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie
- czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego

2. Krajobrazy Polski

- wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz*
- wymienia składniki krajobrazu
- podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym
- wskazuje pasy rzeźby terenu na mapie Polski
- omawia cechy poszczególnych pasów rzeźby terenu
- porównuje rzeźbę terenu w poszczególnych pasach
- opisuje cechy krajobrazu najbliższej okolicy
- określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski
- dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania, a także proponuje zmiany w jego zagospodarowaniu
- wskazuje położenie pasa pobraży na mapie Polski
- przedstawia na podstawie ilustracji główne cechy krajobrazu nadmorskiego
- opisuje wpływ wody i wiatru na krajobraz nadmorski
- omawia na podstawie ilustracji etapy powstawania jeziora przybrzeżnego
- opisuje świat roślin i zwierząt Wybrzeża Słowińskiego

- przedstawia zagospodarowanie terenu Wybrzeża Słowińskiego
- wymienia największe miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim i wskazuje je na mapie Polski
- opisuje zajęcia ludności regionów nadmorskich
- opisuje obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie Polski
- wskazuje na mapie Polski położenie Pojezierza Mazurskiego
- przedstawia główne cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego
- przedstawia wpływ łądολου na krajobraz pojezierzy
- odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim
- wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego
- omawia znaczenie turystyki w regionie
- wskazuje na mapie Polski pas Nizin Środkowopolskich oraz położenie Niziny Mazowieckiej
- opisuje główne cechy krajobrazu nizinnego
- wskazuje na mapie największe rzeki Niziny Mazowieckiej
- odszukuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej
- opisuje cechy krajobrazu rolniczego na Nizinie Mazowieckiej
- opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej
- wskazuje na mapie regionu Kampinoski Park Narodowy
- wymienia inne atrakcje turystyczne regionu
- określa położenie Warszawy na mapie Polski
- opisuje cechy krajobrazu wielkomiejskiego
- omawia charakter zabudowy Warszawy
- opisuje sieć komunikacyjną Warszawy
- rozpoznaje na ilustracjach najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy
- planuje wycieczkę po Warszawie na podstawie planu miasta
- wskazuje na mapie Polski położenie pasa Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską
- przedstawia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej
- wskazuje na mapie Polski największe miasta Wyżyny Śląskiej
- omawia znaczenie węgla kamiennego w dziejach Wyżyny Śląskiej
- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie wyżyny powstałe w wyniku działalności człowieka
- omawia atrakcje turystyczne Szlaku Zabytków Techniki
- charakteryzuje życie i zwyczaje mieszkańców Wyżyny Śląskiej
- wskazuje na mapie Polski położenie Wyżyny Lubelskiej
- przedstawia główne cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej
- omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych
- przedstawia rolnicze zagospodarowanie Wyżyny Lubelskiej
- omawia czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej
- wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej
- opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej
- wskazuje na mapie Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej
- omawia cechy krajobrazu wyżyny na podstawie ilustracji
- opisuje rzeźbę krasową i formy krasowe na podstawie ilustracji
- charakteryzuje dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej
- wymienia i rozpoznaje na podstawie ilustracji charakterystyczne dla regionu gatunki roślin i zwierząt
- opisuje Szlak Orlich Gniazd
- wskazuje na mapie Polski położenie pasa gór oraz Tatr
- prezentuje na mapie podział Tatr na Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie
- wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr
- omawia różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich
- omawia cechy krajobrazu wysokogórskiego
- omawia cechy pogody w górach
- opisuje na podstawie ilustracji piętrowość roślinną w Tatrach
- opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego
- omawia zajęcia i zwyczaje mieszkańców Podhala

- wymienia zabytki architektury ludowej w Zakopanem i innych miastach Podhala
- uzasadnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr

3. Łądy i oceany

- wskazuje na globusie i mapie świata dowolny południk i równoleżnik
- wskazuje na globusie i mapie świata: bieguny, równik, południk zerowy i południk 180°, zwrotniki i koła podbiegunowe oraz półkule
- wyjaśnia, co to jest siatka geograficzna i siatka kartograficzna
- wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie
- wymienia nazwy kontynentów i oceanów, wskazuje je na globusie i mapie świata
- określa położenie kontynentów i oceanów względem równika i południka zerowego
- porównuje na podstawie diagramów słupkowych powierzchnie kontynentów i oceanów
- podaje przyczyny odkryć geograficznych
- wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych
- wymienia największych odkrywców
- wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy Marca Polo
- opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba
- opisuje podróże odkrywcze w XVII–XIX w.
- opisuje podróże i odkrycia geograficzne w XX w.
- przedstawia znaczenie wypraw geograficznych

4. Krajobrazy świata

- wyjaśnia znaczenie terminów: *pogoda, klimat*
- wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem
- wymienia składniki pogody
- wymienia elementy klimatogramu
- analizuje klimatogramy
- oblicza średnią roczną temperaturę powietrza, różnicę między średnią temperaturą powietrza w najcieplejszym i najzimniejszym miesiącu roku oraz roczną sumę opadów
- przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map klimatycznych
- wymienia na podstawie mapy strefy klimatyczne na Ziemi
- przedstawia czynniki kształtujące klimat
- porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i klimacie kontynentalnym
- wymienia kryteria wydzielenia stref krajobrazowych
- przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej
- omawia wpływ działalności człowieka na krajobrazy Ziemi
- wskazuje na mapie świata obszar występowania strefy wilgotnych lasów równikowych
- omawia klimat strefy wilgotnych lasów równikowych na podstawie map klimatycznych i klimatogramu
- charakteryzuje świat roślin i zwierząt wilgotnych lasów równikowych
- opisuje na podstawie ilustracji warstwy wilgotnego lasu równikowego
- rozpoznaje na ilustracjach rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych
- omawia życie mieszkańców w strefie wilgotnych lasów równikowych
- wskazuje na mapie świata obszar występowania strefy lasów liściastych i mieszanych
- omawia klimat strefy lasów liściastych i mieszanych na podstawie map klimatycznych i klimatogramów
- charakteryzuje świat roślin i zwierząt lasów liściastych i mieszanych
- opisuje warstwową budowę lasów liściastych i mieszanych
- opisuje życie mieszkańców strefy lasów liściastych i mieszanych
- porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi na podstawie ilustracji i tabeli
- wyjaśnia znaczenie terminów: *sawanna, step, preria, pampa*

- wskazuje na mapie świata obszary występowania sawann
- omawia na podstawie klimatogramu cechy charakterystyczne klimatu strefy sawann
- rozpoznaje na ilustracjach rośliny i zwierzęta typowe dla sawanny afrykańskiej
- prezentuje sposoby gospodarowania oraz główne zajęcia mieszkańców sawann
- wskazuje na mapie świata obszar występowania stepów
- omawia na podstawie klimatogramu klimat strefy stepów
- charakteryzuje świat roślin i zwierząt stepów
- rozpoznaje na ilustracjach rośliny i zwierzęta typowe dla stepów
- omawia zajęcia mieszkańców strefy stepów
- przedstawia główne cechy i porównuje krajobrazy sawann i stepów na podstawie ilustracji i tabeli
- wyjaśnia znaczenie terminu *pustynia*
- wskazuje na mapie świata obszar występowania pustyń gorących
- wymienia największe pustynie świata i wskazuje je na mapie
- omawia na podstawie klimatogramu cechy charakterystyczne klimatu pustyń gorących
- opisuje rzeźbę terenu pustyń gorących
- omawia świat roślin i zwierząt w strefie pustyń gorących
- rozpoznaje na ilustracjach charakterystyczne rośliny i zwierzęta pustyń gorących
- opisuje życie mieszkańców oraz ich zajęcia w strefie pustyń gorących
- wskazuje na mapie świata obszar występowania pustyń lodowych
- omawia na podstawie klimatogramu klimat strefy pustyń lodowych
- charakteryzuje na podstawie ilustracji świat zwierząt Arktyki i Antarktyki
- omawia życie mieszkańców w strefie pustyń lodowych
- porównuje strefę pustyń gorących ze strefą pustyń lodowych na podstawie ilustracji i tabeli
- wskazuje na mapie Europy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym
- omawia na podstawie klimatogramu klimat strefy śródziemnomorskiej
- omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego
- charakteryzuje świat roślin i zwierząt strefy śródziemnomorskiej
- rozpoznaje na podstawie ilustracji charakterystyczne gatunki roślin i zwierząt
- prezentuje życie mieszkańców strefy śródziemnomorskiej
- wymienia główne gatunki roślin uprawnych
- podaje przykłady charakterystycznego budownictwa strefy śródziemnomorskiej
- uzasadnia atrakcyjność turystyczną strefy śródziemnomorskiej, przywołuje przykłady
- wyjaśnia znaczenie terminów: *tundra*, *tajga*
- wskazuje na mapie świata położenie strefy tajgi
- omawia na podstawie klimatogramu warunki klimatyczne w strefie tajgi
- przedstawia główne cechy krajobrazu tajgi
- charakteryzuje świat roślin i zwierząt w tajdze
- rozpoznaje na ilustracji gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi
- przedstawia zajęcia mieszkańców tajgi oraz sposoby gospodarowania na tym terenie
- opisuje budownictwo na obszarze tajgi
- wskazuje na mapie świata położenie strefy tundry
- charakteryzuje na podstawie klimatogramu klimat tundry
- wyjaśnia znaczenie terminu *wieloletnia zmarzlina*
- omawia świat roślin i zwierząt w tundrze
- rozpoznaje na podstawie ilustracji gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tundry
- omawia główne zajęcia ludności strefy tundry i prezentuje przykłady budownictwa w tundrze
- porównuje krajobrazy stref tajgi i tundry
- wskazuje na mapie świata najwyższe łańcuchy górskie, w tym Himalaje
- charakteryzuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach
- omawia cechy krajobrazu wysokogórskiego
- wymienia formy rzeźby wysokogórskiej
- opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach
- charakteryzuje piętra roślinności w Himalajach na podstawie ilustracji
- przedstawia życie i zajęcia ludności zamieszkującej Himalaje
- porównuje strefy krajobrazowe na Ziemi i piętra roślinności w górach

KRYTERIA OCEN SEMESTRALNYCH/KOŃCOWOROCZNYCH

Ocena celująca

Uczeń opanował całkowicie zakres podstawy programowej. Zawsze stosuje odpowiednią terminologię geograficzną. Samodzielnie wyszukuje dane w różnych źródłach informacji geograficznej. Swoją wiedzę często wykracza ponad założenia podstawy programowej. Jest bardzo aktywny na zajęciach i zawsze do nich przygotowany. Z własnej inicjatywy przygotowuje dodatkowe referaty/plakaty/projekty. Bierze udział w konkursach geograficznych i olimpiadzie przedmiotowej, zajmując wysokie pozycje co najmniej na szczeblu dzielnicowym.

Ocena bardzo dobra

Uczeń opanował cały zakres podstawy programowej. Poprawnie stosuje terminologię z zakresu geografii. Samodzielnie korzysta z różnych źródeł informacji geograficznej tj. map, planów, schematów, roczników statystycznych, wykresów, diagramów, literatury popularnonaukowej, czasopism, programów telewizyjnych czy źródeł multimedialnych. Potrafi wykorzystać uzyskane dane, formułując na ich podstawie wnioski, dostrzega prawidłowości i bezbłędnie interpretuje różnego rodzaju mapy (ogólnogeograficzne, tematyczne). Uczeń potrafi formułować wnioski z dokonywanych obserwacji i z zajęć terenowych. Uczeń dostrzega sieć zależności między środowiskiem przyrodniczym a działalnością człowieka i konstruuje ciąg przyczynowo-skutkowy. Samodzielnie stawia hipotezy i potrafi skutecznie uargumentować swoje stanowisko. Proponuje rozwiązania problemów dotyczących środowiska przyrodniczego. Swoją postawą dba o środowisko naturalne i dostrzega zagrożenia płynące z niezrównoważonego rozwoju na linii człowiek-środowisko. Potrafi zastosować uzyskaną wiedzę i umiejętności w życiu codziennym. Jest aktywny na zajęciach i zawsze do nich przygotowany.

Ocena dobra

Uczeń opanował w stopniu wystarczającym zakres podstawy programowej. Poprawnie stosuje terminologię geograficzną. Samodzielnie korzysta z różnych źródeł informacji geograficznej (map, planów, schematów, roczników statystycznych, wykresów, diagramów, literatury popularnonaukowej, czasopism, programów telewizyjnych czy źródeł multimedialnych) i potrafi na ich podstawie formułować wnioski i zależności. Poprawnie interpretuje mapy, plany i schematy, sporadycznie z pomocą nauczyciela. Dostrzega zależności między środowiskiem przyrodniczym a działalnością człowieka. Potrafi skonstruować ciąg przyczynowo-skutkowy. Stawia hipotezy dotyczące zjawisk geograficznych i potrafi je uargumentować, niekiedy z niewielką pomocą nauczyciela. Dostrzega problemy i zagrożenia środowiska przyrodniczego i proponuje rozwiązanie kluczowych problemów. Potrafi zastosować zdobytą wiedzę w praktyce. Jest często aktywny na zajęciach i sporadycznie jest nieprzygotowany na lekcje.

Ocena dostateczna

Uczeń w stopniu zadawalającym opanował treści podstawy programowej. Stosuje terminologię geograficzną. Z niewielką pomocą nauczyciela korzysta z różnych źródeł informacji geograficznej oraz wyciąga na ich podstawie proste wnioski. Dostrzega nieskomplikowane ciągi przyczynowo-skutkowe występujące w przyrodzie oraz geografii społeczno-ekonomicznej. Dostrzega podstawowe zależności w relacjach człowiek-środowisko. Z pomocą nauczyciela konstruuje hipotezy i argumentuje je. Potrafi

zapropnować postawy przyczyniające się do zrównoważonego rozwoju planety. Czasami stosuje zdobytą wiedzę i umiejętności w życiu codziennym. Jest czasami aktywny na zajęciach i sporadycznie do nich nieprzygotowany.

Ocena dopuszczająca

Uczeń z trudem opanował zakres podstawy programowej lub tylko jej część. Rzadko stosuje terminologię geograficzną. Korzysta z pomocy dydaktycznych i źródeł informacji geograficznej tylko z pomocą nauczyciela. Nie potrafi samodzielnie przeanalizować uzyskanych danych. Bez pomocy nauczyciela nie potrafi skonstruować prostego ciągu przyczynowo-skutkowego i nie dostrzega zależności człowiek-środowisko. Nie umie samodzielnie skonstruować hipotezy, (brak umiejętności abstrakcyjnego myślenia). Nie potrafi wykorzystać zdobytej wiedzy i umiejętności w życiu codziennym. Sporadycznie uczestniczy w zajęciach, często jest do nich nieprzygotowany.

Ocena niedostateczna

Uczeń nie opanował zakresu podstawy programowej. Nie umie stosować podstawowego słownictwa geograficznego. Nie potrafi korzystać ze źródeł informacji geograficznej nawet z pomocą nauczyciela. Sposobem bycia okazuje brak szacunku do otaczającego go środowiska przyrodniczego. Uczeń w sposób lekceważący podchodzi do przedmiotu - nie uczestniczy w zajęciach, jest bardzo często nieprzygotowany. Wynikające z braku zaangażowania luki w wiedzy uniemożliwiają podjęcie nauki w kolejnej klasie.